

เกาะมุกด์.....มุกเม็ดงามแห่งท้องทะเลตรัง

บริบทชุมชนบ้านเกาะมุกด์ จังหวัดตรัง

ชุมชนบ้านเกาะมุกด์ หมู่ที่ 2 ตั้งอยู่ในตำบลเกาะลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง มีสภาพเป็นหมู่เกาะ ประกอบไปด้วยเกาะน้อย เกาะใหญ่ ได้แก่ เกาะมุกด์ เกาะแหวน เกาะกระดาน เกาะรอก เกาะม้า และเกาะอื่น ๆ มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 321 หลังคา ประชากรมีจำนวน 1,683 คน ส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม ประกอบอาชีพทำการประมงชายฝั่งขนาดเล็กและทำสวนยางพารา รายได้เฉลี่ยประมาณครอบครัวละ 2,000 - 3,000 บาทต่อเดือน

ชุมชนบ้านเกาะมุกด์ได้รับผลกระทบจากสึนามิแต่เพียงบ้านเรือนและทรัพย์สิน ไม่มีชาวชุมชนเกาะมุกด์เสียชีวิต แต่มีนักท่องเที่ยวชาวมาเลเซียเสียชีวิต 1 คน และฝรั่งเสียชีวิต 2 คน มีทั้งครัวเรือนที่ได้รับความเสียหายทั้งหลัง และได้รับความเสียหายบางส่วน ส่วนความเสียหายด้านอื่น ๆ ประกอบไปด้วย ทรัพย์สินภายในบ้าน เครื่องมือประมง เรือหางยาว และรถมอเตอร์ไซด์

ชุมชนบ้านเกาะมุกด์เป็นชุมชนของชาวประมงชายฝั่งทะเล ปรากฏหลักฐานว่ามีการตั้งถิ่นฐานมาตั้งแต่ยุคสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นที่หยุดพักของนักเดินเรือและเรือสำเภาสินค้า เกาะมุกด์มีการผสมผสานวัฒนธรรมกันอย่างกลมกลืนระหว่างไทย-พุทธ ไทย-มุสลิม และชาวไทยเชื้อสายจีน เสน่ห์ของเกาะมุกด์คือ ผู้คนยิ้มง่าย ช่างเจรจาและเป็นมิตร มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง การที่มีพื้นที่เป็นหมู่เกาะทำให้ชุมชนบ้านเกาะมุกด์สามารถรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีของตนเองได้ในระดับหนึ่ง อาทิ การจัดงานเทศกาลและงานประเพณีตามวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันอารายอ และการทำพิธีสวดมนต์หมู่ที่ยังคงพบได้ในชุมชนบ้านเกาะมุกด์

ระดับการศึกษาของคนในหมู่บ้านชุมชนเกาะมุกด์อยู่ในระดับต่ำ หมู่บ้านมีโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจำนวน 1 แห่ง และมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวน 1 แห่ง ส่วนด้านการศึกษาสาธารณสุขนั้น มีสถานอนามัยประจำหมู่บ้านเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน แต่ยังคงประสบปัญหาอยู่บ้าง เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ขาดการตรวจสุขภาพและขาดการดูแลสุขภาพอย่างถูกสุขลักษณะ

การที่บ้านเกาะมุกด์มีสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นหมู่เกาะน้อยใหญ่ มีน้ำล้อมรอบ กลางพื้นที่เกาะสลับภูเขาหินปูนสูงชัน ทำให้มีทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ มีพื้นที่เป็นป่าชายเลนและมีระบบนิเวศวิทยาทางทะเลที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ทะเล อาทิ ปลาพะยูน ปลาน้อยใหญ่ หอยหายาก และนกทะเลหลากหลายชนิด มีเกาะแก่งต่าง ๆ ที่สวยงาม และจุดชมปะการังน้ำตื้น อันเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงในระดับสากล อย่างไรก็ตามแม้จะมีสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงามและสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มาก หากแต่รายได้จากการท่องเที่ยวไม่ได้เป็นของชาวบ้าน แต่เป็นของนายทุนเจ้าของรีสอร์ท เจ้าของร้านค้า ร้านอาหาร รายได้เฉลี่ยของชาวชุมชนเกาะมุกด์เฉลี่ยประมาณครอบครัวละ 20,000 บาทต่อปี

สำหรับแนวทางการพัฒนาชุมชนบ้านเกาะมุกด์ในอนาคตนั้น จะต้องตระหนักถึงปัญหาการแย่งชิงทรัพยากรสัตว์น้ำจากนายทุนที่มีเครื่องมือการประมงที่ครบครัน รวมทั้งการถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายทุนที่เป็นมาช้านาน สำหรับปัญหาที่กำลังจะคืบคลานเข้ามาทำร้ายและทำลายความสงบสุขของชาวชุมชนบ้านมุกด์คือ ปัญหายาเสพติดที่กำลังเริ่มระบาดเข้าสู่กลุ่มเยาวชนของชุมชนจากการนำเข้าไปของนักท่องเที่ยว ดังนั้น หากชุมชนบ้านเกาะมุกด์ขาดการดูแลในการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาทางวัฒนธรรม จริยธรรม และสำนึกต่อชุมชนแล้ว อนาคตอันใกล้เกาะมุกด์อาจไม่คงงามเสมือนหนึ่งไข่มุกอันมีค่าแห่งท้องทะเลตรังก็เป็นได้

ความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ

จากเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิที่ปะทะเข้าหมู่บ้านเกาะมุกด์ ตำบลลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ได้นำไปสู่ความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่จนไม่อาจหาสิ่งใดเปรียบเทียบได้ โดยเฉพาะการสูญเสียชีวิตที่นำมาซึ่งความโศกเศร้าเสียใจ มีผู้บาดเจ็บ และผู้สูญหายอีกเป็นจำนวนมาก ผู้บาดเจ็บบางคนถึงขั้นพิการ นอกจากนี้แล้ว คนที่รอดชีวิตก็ยังคงประสบปัญหา นั่นคือ การไร้ที่อยู่อาศัย เพราะสึนามิพัดบ้านพังชนิดไม่เหลือซาก รวมถึงที่ดินทำกินก็เสียหายด้วย ทั้งที่ดินจากการทำเกษตรกรรม รวมถึงบังกะโล โรมแรม ร้านขายของ ร้านร้านอาหารต่าง ๆ ฯลฯ

จากการสัมภาษณ์ผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิและการสนทนากลุ่ม พบว่า คลื่นยักษ์สึนามิได้พัดเอาทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งบ้าน รถยนต์ สิ่งก่อสร้าง ผู้คน ฯลฯ เมื่อคลื่นสึนามิผ่านพ้นไปก็ทิ้งไว้แบบไม่มีอะไรเลยแม้แต่ซาก เพราะซากปรักหักพังต่างๆ ถูกหอบลงทะเลไปหมด ทำให้ภายในเวลาเพียงช่วงพริบตา สิ่งแวดล้อม ทัศนียภาพต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปโดยสิ้นเชิง ทะเลที่สวยงาม

แห่งท้องทะเลอันดามันเต็มไปด้วยซากปรักหักพัง ขยะต่าง ๆ เกื่อนกลาดไปหมด บนพื้นดินก็เหลือแต่โครงสร้างของบ้าน อาคาร ตึก ส่วนบ้านที่ไม่ทนทาน เช่น บ้านไม้นั้น ก็ไม่มีอะไรเหลือเลย รวมถึงเศษเหล็กเศษไม้ที่หล่นมาทับกันเป็นกอง ๆ ซายหาไม่สวยงามและเต็มไปด้วยขยะ

สภาพแวดล้อมที่เสื่อมโทรมลง ทำให้เกิดผลกระทบต่อการท่องเที่ยวไปด้วย หลังจากวันที่ 26 ธันวาคม 2547 นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาวต่างชาติที่ชอบความสวยงามของท้องทะเลอันดามันก็ลดลงไปมาก เพราะยังไม่มั่นใจว่าจะเกิดสึนามิอีกครั้งหรือไม่ คนที่อยู่ในเหตุการณ์ขณะที่สึนามิกำลังพัดถล่มชายฝั่ง แล้วรอดมาได้ แต่ครั้งต่อไปจะไม่กล้ามาเล่นน้ำทะเลอีก เพราะกลัวว่าอาจเกิดคลื่นยักษ์สึนามิอีก เนื่องจากภาพนั้นยังคงอยู่ในความทรงจำเสมอ

ระบบเศรษฐกิจได้รับความเสียหายส่งผลให้คนที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวได้รับผลกระทบโดยตรง เช่น พนักงานในโรงแรม บังกะโล และรีสอร์ท ต้องตกงาน เนื่องจากไม่มีการจ้างงานเหมือนเช่นเคย นอกจากนี้ผู้คนไม่กล้าบริโภคอาหารทะเล เพราะกลัวจะมีเชื้อโรคส่งผลถึงระบบเศรษฐกิจในด้านการค้าอาหารทะเลไปด้วย แล้วยังกระทบต่ออาชีพอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นอาชีพประมง อาชีพค้าขาย ซึ่งหลังจากเกิดคลื่นยักษ์สึนามิผู้ประสบภัยบางส่วนไม่สามารถกลับไปประกอบอาชีพเดิมของตนได้จึงก่อให้เกิดภาวะว่างงาน ทำให้เศรษฐกิจของคนในพื้นที่เกิดภาวะชะงักงัน ซึ่งก่อนเกิดคลื่นยักษ์สึนามิผู้ประสบภัยมีรายได้ที่ค่อนข้างสูง และมีอาชีพที่มั่นคงทำให้เศรษฐกิจโดยรวมของชุมชนมีความเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว

การศึกษาถึงความเสียหายจากกลุ่มตัวอย่างผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสึนามิ ที่บ้านเกาะมุกด์ ตำบลลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ทางคณะผู้วิจัยได้เข้าไปศึกษาและสัมภาษณ์ผู้ประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน เป็นหญิง 17 คน คิดเป็นร้อยละ 62.5 และเป็นชาย 13 คน คิดเป็นร้อยละ 37.5 โดยกลุ่มตัวอย่างเพศหญิงอายุเฉลี่ย 33.5 ปี อายุต่ำสุด 14 ปี และอายุสูงสุด 53 ปี และกลุ่มตัวอย่างเพศชาย โดยอายุเฉลี่ย 33.5 ปี อายุต่ำสุด 18 ปี สูงสุด 46 ปี กลุ่มตัวอย่างสำเร็จการศึกษาในระดับชั้นประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 62.5 รองลงมาคือมัธยมศึกษาตอนต้น คิดเป็นร้อยละ 25.0

ก่อนเกิดเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิชาวบ้านส่วนใหญ่ในเกาะมุกด์มีอาชีพหลัก คือ ทำการประมง ร้อยละ 60.9 รองลงมา คือ รับจ้าง ร้อยละ 30.4 และค้าขาย ร้อยละ 8.7 รายได้โดยรวมทั้งหมดของครัวเรือนในช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามินั้นพบว่า รายได้รวมของผู้ประสบภัยทั้งสิ้น 103 ครัวเรือน คือ 188,000 บาท รายได้ต่ำสุด คือ 1,000 บาทต่อเดือน และสูงสุด คือ 15,000 บาทต่อเดือน รายได้เฉลี่ยอยู่ที่ 7,833 บาทต่อเดือน ส่วนรายได้รวมของผู้ประสบภัยทั้งหมด 24 ครัวเรือน หลังเกิดคลื่นยักษ์สึนามิ คือ 132,900 บาทต่อเดือน รายได้ต่ำสุดยังคงอยู่ที่ 1,000 บาท ต่อเดือน ส่วนรายได้สูงที่สุดนั้นกลับลดลงอยู่ที่ 5,000 บาท รายได้เฉลี่ยลด

ลงอยู่ที่ 5,537 บาทต่อเดือน ซึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงอาชีพของผู้ประสบภัย โดยอาชีพที่เกิดการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ อาชีพรับจ้าง เช่น รับจ้างกรีดยาง เป็นต้น กล่าวคือชาวบ้านผันตัวเองมาสู่อาชีพรับจ้างสูงขึ้นซึ่งเท่ากับอาชีพประมง คิดเป็นร้อยละ 60.9 เนื่องจากอาชีพรับจ้างไม่ต้องใช้เงินทุนในการลงทุนสูงเมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพอื่น ๆ

การช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิที่เกิดขึ้นในจังหวัดตรังนั้น มีการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากทุกภาคส่วน ความช่วยเหลือจากภาครัฐ ได้แก่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดตรัง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาตรังเขต 2 สำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดตรัง กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ชมรมแม่บ้านมหาดไทยจังหวัดตรัง

ในส่วนของภาคเอกชนที่ได้ให้ความช่วยเหลือ ได้แก่ องค์กรยูนิเซฟ เครือข่ายความร่วมมือพื้นฟูชุมชนฝั่งอันดามัน (ชมรมชาวประมงพื้นบ้าน) และมูลนิธิศุภนิมิตแห่งประเทศไทย

ความช่วยเหลือทั้งจากภาครัฐและเอกชนนั้นเป็นไปในรูปของการจัดยานพาหนะ เรือของหน่วยงานราชการ และจ้างเหมาเรือเพื่อรับส่งประชาชนและนักท่องเที่ยวออกจากพื้นที่ประสบภัยและตามเกาะต่าง ๆ เพื่ออพยพขึ้นฝั่งที่ทำเรือ การจัดหาอาหาร ถูยยังชีพ ที่พักอาศัยชั่วคราวและสิ่งจำเป็นในการดำรงชีพเพื่อเป็นการบรรเทาความเดือดร้อนจนเข้าสู่ภาวะช่วยเหลือตนเองได้มีการสำรวจความเสียหาย จัดทำบัญชีรายชื่อผู้ประสบภัยและความเสียหายในทุกด้านโดยเฉพาะในเรื่องของการซ่อมแซม จัดหา เรือ เครื่องมือที่ใช้ในการประกอบอาชีพประมง

นอกจากนี้ยังมีการให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับบ้านเรือนที่เสียหายด้วย ทั้งก่อสร้างและซ่อมแซม นอกจากนี้ยังให้การช่วยเหลือเงินทุน ไม่ว่าจะเป็น เงินการศึกษาแก่เยาวชน ช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ (เงินปลอบขวัญ) เงินสงเคราะห์ครอบครัว มอบเครื่องอุปโภคและบริโภค ชุดของขวัญ เยี่ยมผู้บาดเจ็บ อุปกรณ์เครื่องใช้ในครัว เครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น หม้อหุงข้าว กระทะ พัดลม ฯลฯ รวมทั้งการดำเนินโครงการต่าง ๆ ในการให้ความช่วยเหลือ อาทิ โครงการสร้างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านหาดทรายทอง โครงการสนับสนุนโรงเรียนหาดทรายทอง โครงการอาหารกลางวัน

เอื้ออาทร โรงเรียนบ้านแหลมโครงการฟื้นฟูสภาพและบูรณะผู้ประสบภัยช่วยเหลือผู้สูงอายุ

จากการเข้าไปดำเนินการให้ความช่วยเหลือของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และหน่วยงานจากต่างประเทศ แต่ในขณะเดียวกันก็สร้างปัญหาให้เกิดขึ้นในชุมชนภายใต้การเข้าไปให้ความช่วยเหลือดังกล่าว จนอาจนำไปสู่ความขัดแย้งขึ้นในชุมชนชน โดยจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หมู่บ้านเกาะมุกด์ ตำบลลิบง อำเภอกันตัง จังหวัด พทว่าปัญหาที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเกิดจากความไม่เข้าใจกันระหว่างหน่วยงานที่เข้าไปช่วยเหลือกับผู้ประสบภัย เนื่องจากมีการทำงานหลายกลุ่ม หลายหน่วยงาน ขาดการประสานงานและการสร้างความเข้าใจร่วมกัน ทำให้เกิดการเข้าใจผิด เกิดความซ้ำซ้อนในการทำงาน ส่งผลให้ผู้ประสบภัยบางส่วนเข้าไม่ถึงบริการของรัฐด้านสวัสดิการสังคม นอกจากนี้ความช่วยเหลือที่มีเข้ามาอย่างมากมาย จนทำให้เกิดช่องว่างระหว่างชุมชนขึ้น เกิดความเหลื่อมล้ำของการได้รับความช่วยเหลือ เพราะผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิบางรายก็ได้รับความช่วยเหลือจนเกินความต้องการ แต่คนที่เดือดร้อนจริงๆ กลับได้รับไม่เพียงพอกับความต้องการ หรือไม่ได้รับความช่วยเหลือเลย

แนวทางในการช่วยเหลือผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิก็ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ประสบภัยเอง เช่น ก่อนเกิดคลื่นยักษ์สึนามิผู้ประสบภัยเคยประกอบอาชีพประมง แต่พอหน่วยงานเข้ามาช่วยเหลือกลับให้สิ่งของที่ ไม่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพทำการประมง เช่น ตู้ขายกับข้าว เป็นต้น ทำให้ผู้ประสบภัยไม่สามารถนำสิ่งของที่ทางหน่วยงานนำมาแจกจ่ายมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้จริง เนื่องจากสิ่งของที่ได้รับไม่ตรงกับความต้องการ และไม่สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของตนเองที่เคยมีมาแต่เดิม จึงทำให้เกิดปัญหากับตัวผู้ประสบภัยอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

นอกจากนี้ความต้องการของผู้ประสบภัยมีมากมาย ทำให้ความช่วยเหลือไม่เพียงพอกับความ ต้องการ อีกทั้งยังมีปัญหาคนนอกพื้นที่ประสบภัยเข้ามาขอรับการช่วยเหลือ ส่งผลให้ผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิที่เดือดร้อนอย่างแท้จริงไม่ได้รับการช่วยเหลือ เช่น ในด้านทุนการศึกษาที่ภาครัฐให้การสนับสนุนในกรณีเด็กกำพร้าคนละ 25,000 บาท และกรณีที่ไม่กำพร้าคนละ 15,000 บาท ยังมีปัญหาในกรณีที่เด็กย้ายมาจากพื้นที่อื่น โรงเรียนไม่มีการสำรวจข้อมูล ทำให้เด็กที่ประสบภัยยังไม่ได้รับทุนการศึกษา อย่างไรก็ตามการให้ความช่วยเหลือที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ เนื่องจากหลายพื้นที่ประสบปัญหาและอุปสรรคในรูปแบบต่างๆ ซึ่งแตกต่างกันออกไป ก็ก่อให้เกิดการเปรียบเทียบขึ้นในแต่ละพื้นที่ที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ ว่าได้รับการดูแลที่ไม่เหมือนกัน ทั้ง ๆ ก็เป็นผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิเหมือนกัน ควรได้รับการดูแลที่เท่าเทียมกัน

นอกจากนี้ผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิยังเห็นพ้องตรงกันว่า การเข้ามาช่วยเหลือของหน่วยงานภาครัฐนั้นต้องผ่านขั้นตอนที่ยุ่งยาก ซับซ้อน และที่สำคัญต้องใช้เวลาค่อนข้างนานใน

การตรวจสอบเอกสารของผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิที่ส่งเข้ายังหน่วยงานภาครัฐ จึงทำให้ผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิมองว่าตัวเองถูกละเลยและเพิกเฉยจากหน่วยงานภาครัฐ อีกทั้งการเข้าไปช่วยเหลือของหน่วยงานภาครัฐไม่ได้มีการตรวจสอบหรือสำรวจความเดือดร้อนของผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิจริง ๆ กล่าวคือ แทนที่จะเป็นการสำรวจในเชิงลึก เช่น การเข้าสำรวจรายครัวเรือนอย่างเจาะลึก สัมภาษณ์พูดคุยกับผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิเพื่อจะได้รับความต้องการที่แท้จริงของผู้ประสบภัยและร่วมพูดคุยกับผู้นำในชุมชนหรือท้องถิ่น เพื่อจะได้ทราบข้อมูลของชุมชนในมุมมองที่กว้างขึ้นและละเอียดมากขึ้นกว่าเดิม แต่ในการดำเนินการจริงมีเพียงแค่การสำรวจทางโทรศัพท์ แล้วนำผลที่ได้จากการสำรวจไปใช้ ทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมขึ้นในระหว่างกลุ่มผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิด้วยกัน

ระดับของความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเสียหายที่ได้รับจากคลื่นยักษ์สึนามิเกี่ยวกับเครื่องมือประกอบอาชีพได้รับความเสียหาย รายได้ลดลง ไม่มีงานทำและยานพาหนะได้รับความเสียหายมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.8 62.5 58.9 และ 50.0 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับสภาพเหตุการณ์จริงเพราะเครื่องมือประกอบอาชีพได้รับความเสียหาย ทำให้ไม่มีรายได้ และเมื่อยานพาหนะที่ได้รับความเสียหายนั้นคือเรือที่ใช้ประกอบอาชีพทั้งทำการประมงและรับจ้างพานักท่องเที่ยวชมปะการัง เกาะแก่งต่าง ๆ เมื่อเรือได้รับความเสียหายมากที่สุด ส่งผลต่องานที่ทำและรายได้จากการท่องเที่ยวและการประมงต้องได้รับความเสียหายในระดับที่มากสอดคล้องกันไปด้วย ขณะที่ความเสียหายในเรื่องของที่อยู่อาศัยนั้นได้รับความเสียหายในระดับที่ปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 50.0 ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 19: แสดงระดับความเสียหายจากคลื่นยักษ์สึนามิ

ความเสียหาย เกี่ยวกับ	ร้อยละของระดับความเสียหาย					
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	ไม่ได้รับความเสียหาย
1. ที่อยู่อาศัย	37.5	0.0	50.0	0.0	0.0	12.5
2. ที่ดินทำกิน	12.5	0.0	4.2	0.0	0.0	83.3
3. พืชผลทางเกษตร	16.7	8.3	12.5	4.2	0.0	58.3
4. ไม่มีงานทำ	58.9	0.0	8.3	0.0	0.0	33.3
5. ไม่มีรายได้	62.5	4.2	8.3	8.3	0.0	16.7
6. ยานพาหนะเสียหาย	50.0	8.3	0.0	0.0	0.0	41.7
7. เครื่องมือประกอบอาชีพเสียหาย	70.8	12.5	4.2	4.2	0.0	8.3
8. สถานประกอบการเสียหาย	12.5	8.3	0.0	4.2	0.0	75.0
9. บุตรหลานไม่มีที่เรียน	0.0	4.2	0.0	8.3	8.3	79.2

เปรียบเทียบผลกระทบก่อนและหลังคลื่นยักษ์สึนามิ

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นก่อนและหลังเหตุการณ์สึนามิ พบว่า ก่อนเกิดคลื่นยักษ์สึนามิชาวบ้านอยู่ด้วยความรู้สึกที่มั่นคงและปลอดภัย และเชื่อมั่นในอนาคตที่เจริญก้าวหน้าของตนเองและชุมชนที่อาศัยอยู่ ซึ่งเป็นสิ่งที่เสริมสร้างความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในชุมชน ความขัดแย้งระหว่างกันค่อนข้างมีน้อย เนื่องจากการประสานความร่วมมือกันเพื่อช่วยให้ตนเองและชุมชนสามารถก้าวต่อไปได้อย่างเข้มแข็งและยั่งยืน

แต่หลังจากเกิดคลื่นยักษ์สึนามิสภาพความเป็นอยู่และวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก จากการที่อยู่ด้วยความรู้สึกเชื่อมั่นในอนาคตและมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 54.2 และ 37.5 ตามลำดับ กลับพลิกผันอย่างรวดเร็วกลับต้องมาเป็นคนที่ต้องรอรับความหวัง รอรับความช่วยเหลือ ไม่มีอนาคต เกิดความขัดแย้งขึ้นในชุมชน เพราะต่างคนต่างเดือดร้อน ต่างมีปัญหา ยึดผลของประโยชน์ของตนเองเป็นหลักจนลืมนึกถึงคนอื่นรอบข้างในชุมชน ซึ่งส่งผลต่อความสามัคคีของคนในชุมชนให้มีลดน้อยลง จากเดิมที่มีความสามัคคีของชุมชนอยู่ในระดับที่มาก คิดเป็นร้อยละ 62.5 กลับมีความสามัคคีในระดับที่น้อยถึงร้อยละ 58.3 ความร่วมมือกันและการรวมกลุ่มของคนในชุมชนก็ลดน้อยลงตามไปด้วย แต่ในทางตรงกันข้ามสิ่งเหล่านี้กลับเป็นตัวผลักดันให้คนในชุมชนให้มีความตื่นตัวในการรับรู้ข่าวสารเพิ่มมากขึ้นจากเดิมเป็นอย่างมาก จากเดิมที่ไม่มีการรับรู้ข่าวสารเลย เปลี่ยนไปเป็นมีการรับรู้

ข่าวสารมากที่สุด ถึงร้อยละ 50.0 โดยเฉพาะการประกาศเตือนภัยของทางหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นการส่งผ่านทางหอกระจายเสียงของหมู่บ้าน ผ่านทางโทรทัศน์หรือแม้แต่ทางวิทยุ ซึ่งช่วยให้ผู้ประสบภัยมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ดีขึ้นและรวดเร็ว ทันสมัย ดังตารางที่ 20

ตารางที่ 20: แสดงการเปรียบเทียบผลกระทบก่อนและหลังเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ

ประเด็น		ร้อยละระดับผลกระทบ				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความสามัคคีในชุมชน	ก่อน	16.7	62.5	12.5	4.2	4.2
	หลัง	4.2	0.0	12.5	58.3	25.0
2. ความขัดแย้งในชุมชน	ก่อน	0.0	8.3	4.2	62.5	25.0
	หลัง	25.0	50.0	8.3	12.5	4.2
3. ความรู้สึกมั่นคงและปลอดภัย	ก่อน	37.5	41.7	16.7	4.2	0.0
	หลัง	20.8	4.2	12.5	25.0	37.5
4. ความหวังและความเชื่อมั่นในอนาคตของชุมชน	ก่อน	54.2	33.3	8.3	4.2	0.0
	หลัง	8.3	16.7	20.8	33.3	20.8
5. การมีผู้นำที่ดีในชุมชน	ก่อน	16.7	58.3	12.5	12.5	0.0
	หลัง	4.2	50.0	33.3	8.3	4.2
6. การให้ความร่วมมือของคนในชุมชน	ก่อน	12.5	66.7	16.7	4.2	0.0
	หลัง	4.2	4.2	33.3	54.2	4.2
7. การรับรู้ข่าวสารข้อมูล	ก่อน	0.0	20.9	35.5	31.1	12.5
	หลัง	50.0	37.5	0.0	12.5	0.0
8. การให้ความช่วยเหลือของคนในชุมชน	ก่อน	12.5	4.2	15.8	29.2	0.0
	หลัง	12.5	62.5	20.9	4.2	8.3
9. การรวมกลุ่มของชุมชน	ก่อน	12.5	29.2	20.9	33.3	4.2
	หลัง	29.2	25.0	29.2	12.5	4.2

ผลกระทบต่อร่างกายและจิตใจ

จากการศึกษาพบว่า ผลกระทบหลังจากการเกิดคลื่นยักษ์สึนามิ นอกจากจะสร้างความเสียหายที่ประมาณค่าไม่ได้ที่มีต่อผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย วิถีชีวิต การสูญเสียทรัพย์สินต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้ว ยังก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาวะทางจิตใจของผู้ประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิ ในวงกว้าง ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของการปรับตัวที่ต้องสูญเสียสมาชิกในครอบครัวอย่างไม่มีวันหวนกลับ รวมถึงกลุ่มเด็กและเยาวชนของชุมชนที่ต้องกลายมาเป็นเด็กกำพร้าเนื่องจากการต้องพลัดพรากจากผู้ปกครอง ญาติ บิดา มารดา ซึ่งไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้อย่างเต็มที่

โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะได้รับความกระทบกระเทือนทางด้านจิตใจค่อนข้างสูงเนื่องจากมิได้คาดคิดมาก่อนว่าชุมชนของตนเองจะต้องมาประสบเหตุการณ์ร้ายแรงเช่นนี้ จึงทำให้เกิดอาการกลัว ผวา วิตกกังวล และฝังใจกับภาพเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนั้นอย่างไม่มีวันลืมเลือนจนเก็บเอาไปฝันโดยในภาพฝันจะเต็มไปด้วยผู้ที่วิ่งหนีตายจากคลื่นยักษ์สึนามิที่กำลังถาโถมเข้าสู่ชุมชนของตนเองอย่างบ้าคลั่ง ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างบางรายมีอาการเครียดมากจนถึงขั้นนอนไม่หลับ ร้องไห้ เพราะกลัวว่าประวัติศาสตร์จะเกิดขึ้นมาซ้ำรอยเดิมอีก อย่างไรก็ตามแม้ว่าเวลาจะผ่านล่วงเลยมาเป็นระยะเกือบ 2 ปี แต่บาดแผลในใจของผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิกลับมิได้เลือนหายไป และจะยังคงเป็นเช่นนี้ตลอดไปถึงแม้เวลาจะผ่านไปนานสักเพียงใดก็ตามกลุ่มตัวอย่างหลายคนหวาดกลัวและหวาดผวากันไม่กล้าเดินทางไปชายหาดดังตารางที่ 21

ตารางที่ 21 : แสดงผลกระทบต่อจิตใจ

ผลกระทบ	ร้อยละระดับผลกระทบ หลังเกิดเหตุการณ์สึนามิ				ร้อยละระดับผลกระทบ ปัจจุบัน			
	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้รับผลกระทบ	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่ได้รับผลกระทบ
1. หวาดกลัว	62.5	37.5	0.0	0.0	25.0	29.2	8.3	37.5
2. เครียด	70.8	29.2	0.0	0.0	12.5	37.5	20.8	29.2
3. เสียใจ /เศร้าใจ/หดหู่	20.8	79.2	0.0	0.0	0.0	12.5	8.3	79.2
4. ระแวง /วิตกกังวล	50.0	50.0	0.0	0.0	16.7	16.7	16.7	50.0
5. ฝันร้าย	33.3	66.7	0.0	0.0	8.3	8.3	16.7	66.7

ความต้องการความช่วยเหลือหลังประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิ

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างต้องการให้มีหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นของหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชน เข้ามาส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมให้กับผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ เช่น การรวมกลุ่มทำดอกไม้ประดิษฐ์ การทำเบเกอรี่ รวมถึงการจัดตั้งกลุ่มแม่บ้านในหมู่บ้าน เพื่อทำสิ่งของหรืออาหารที่มีชื่อของเกาะมุกด์ ส่งออกไปขายยังจังหวัดต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้ผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิสามารถมีอาชีพเสริมที่ทำรายได้ให้กับครอบครัวหลังจากต้องสูญเสียอาชีพหลักที่เคยมีจากคลื่นยักษ์สึนามิ ต้องการให้สร้างทางลัดหรือทางวิ่ง เมื่อเวลาคลื่นสึนามิเข้ามากระทบฝั่ง และตรวจสอบระบบการทำงานของระบบสัญญาณเตือนภัยให้ทำงานอยู่ตลอดเวลา ต้องการให้มีการปรับปรุงสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานในชุมชน เช่น ถนน ไฟฟ้า น้ำประปา เพื่อให้อำนวยความสะดวกกับผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ สามารถใช้ได้ตลอดเวลา

นอกจากนี้ยังต้องการให้ปรับปรุงบ้านพักถาวรที่ทางกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยการต้องการให้เข้ามาช่วยเหลือในเรื่องของทุนการศึกษาของเด็กและเยาวชนที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ โดยเฉพาะในเด็กกำพร้าที่บิดา มารดา หรือญาติพี่น้อง ต้องสูญเสียชีวิตจากคลื่นยักษ์สึนามิ ซึ่งปัจจุบันกลุ่มเด็กและเยาวชนกลุ่มนี้ยังไม่ได้รับการช่วยเหลืออย่างแท้จริง

วัฒนธรรมชุมชนนับเป็นความต้องการการช่วยเหลือที่กลุ่มตัวอย่างต้องการในระดับมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 58.3 รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชนและองค์กรต่างๆ ที่กลุ่มตัวอย่างมีความต้องการมากที่สุดเช่นกัน คิดเป็นร้อยละ 79.2 และต้องการให้ชุมชนมีการจัดการบริหารจัดการที่โปร่งใสและมีการทำงานร่วมกันและมีอำนาจตัดสินใจมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 87.5 และ 83.3 ตามลำดับ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างยังต้องการการจัดการความเสี่ยงของชุมชนต่อภัยพิบัติมากที่สุด ถึงร้อยละ 91.7 ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 22: แสดงความต้องการความช่วยเหลือหลังประสบภัยคลื่นยักษ์สึนามิ

ความต้องการ	ร้อยละของความต้องการ					ไม่ต้องการ
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด	
1. ที่อยู่อาศัย	66.7	12.5	8.3	0.0	0.0	12.5
2. ที่ดินทำกิน	66.7	8.3	0.0	0.0	0.0	25.0
3. อาชีพ	58.3	16.7	16.7	0.0	0.0	8.3
4. วัฒนธรรมชุมชน	58.3	37.5	4.2	0.0	0.0	0.0
5. การพัฒนาสิ่งแวดล้อม	83.3	16.7	0.0	0.0	0.0	0.0
6. การแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างชุมชนและองค์กรต่างๆ	79.2	20.8	0.0	0.0	0.0	0.0
7. การพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม/ชุมชน	79.2	16.7	4.2	0.0	0.0	0.0
8. การทำงานร่วมกันและมีอำนาจตัดสินใจ	83.3	12.5	4.2	0.0	0.0	0.0
9. การสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชน	83.3	12.5	4.2	0.0	0.0	0.0
10. การบริหารจัดการที่โปร่งใส	87.5	4.2	8.3	0.0	0.0	0.0
11. การมีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม	75.0	25.0	0.0	0.0	0.0	0.0
12. การจัดการความเสี่ยงของชุมชนต่อภัยพิบัติ	91.7	8.3	0.0	0.0	0.0	0.0

ลักษณะของเครือข่าย

ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีทัศนะว่า เครือข่ายการพึ่งพาแบบทางการควรมีลักษณะผ่านตัวแทนของหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นในส่วนของหน่วยภาครัฐ ภาคเอกชน ซึ่งจะมีการประสานความร่วมมือระหว่างชาวบ้านกับตัวแทนหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อสร้างความเข้าใจอันหนึ่งอันเดียวกัน นอกจากนี้ยังควรมีการติดตามและประเมินผลด้วยทุกครั้ง ส่วนเครือข่ายการพึ่งพาแบบไม่เป็นทางการนั้นทางผู้บริหารและเจ้าหน้าที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เห็นพ้องตรงกันว่า เครือข่ายการพึ่งพาแบบไม่เป็นทางการนั้น ควรเน้นที่การมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเป็นหลัก โดยการจัดตั้งเป็นเครือข่ายของตนเองขึ้นในชุมชน เพื่อติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนระหว่างหมู่บ้านด้วยกัน ซึ่งการที่ชุมชนสามารถสร้างเครือข่ายของตนเองได้นั้นจะเป็น

การพัฒนาศักยภาพของแต่ละชุมชนให้มีความเข้มแข็ง และสามารถช่วยเหลือตนเองได้ทันที เมื่อชุมชนได้รับความเดือดร้อน โดยเครือข่ายที่สร้างขึ้นมานั่นเอง

ในทัศนะของผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ มีความคิดว่า เครือข่ายการพึ่งพาแบบทางการ ควรมีลักษณะที่หน่วยงานเข้ามาดูแลอย่างใกล้ชิด โดยแต่ละหน่วยงานจะเข้ามาดูแลและรับผิดชอบ ในสายงานที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานของตนเอง เช่น กระทรวงสาธารณสุขเป็นหน่วยงานที่จะเข้ามาดูแลในเรื่องสุขภาพของชาวบ้านในชุมชน ซึ่งชาวบ้านจะมีบทบาทเป็นเพียงผู้ได้รับการดูแลจากหน่วยงานนั้น ๆ มากกว่าที่จะเข้าไปมีบทบาทร่วมกับหน่วยงาน ส่วนเครือข่ายการพึ่งพาแบบไม่เป็นทางการนั้นผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ มีความคิดว่า ชาวบ้านต้องเป็นผู้มีบทบาทโดยตรง ส่วนหน่วยงานนั้นมีเพียงบทบาทให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแนะนำเท่านั้น

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าการพึ่งพาแบบเป็นทางการควรมีลักษณะเน้นที่หน่วยงานเป็นสำคัญ โดยหน่วยงานจะมีบทบาทเข้าไปช่วยเหลือดูแลอย่างทุกอย่าง การดำเนินงานทุกขั้นตอนจะต้องผ่านหน่วยงาน ชาวบ้านเป็นผู้ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงาน ในขณะที่เดียวกันการพึ่งพาแบบไม่เป็นทางการนั้นจะมีลักษณะที่เน้นที่ตัวชาวบ้านและชุมชนเป็นหลัก โดยการจัดตั้งเป็นเครือข่ายขึ้นมา เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ข้อเสนอแนะจากกลุ่มตัวอย่าง

ควรมีการส่งเสริมการฟื้นฟูด้านวิถีชีวิตและวัฒนธรรม โดยเฉพาะมิติทางด้านศาสนาควรได้รับการส่งเสริมมากที่สุดเนื่องจากเป็นเครื่องมือในการให้ชาวบ้านเข้าไปรับการช่วยเหลือ และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนและคนในชุมชนโดยผ่านศาสนาไม่ว่าจะเป็นศาสนาพุทธ อิสลาม รวมถึงศาสนาคริสต์

ควรมีการฟื้นฟูการท่องเที่ยวให้ดีขึ้นเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยือน เพราะหลังจากเกิดเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิสภาพแวดล้อมก็โทรมลง ทะเลที่เคยสวยงามก็เต็มไปด้วยซากของอาคาร บ้านเรือนที่หักพัง ขยะต่าง ๆ เกื่อนกลาดไปหมด เป็นต้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวไปด้วย ทำให้หลังจากวันที่ 26 ธันวาคม 2547 นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาวต่างชาติที่ชอบความสวยงามของท้องทะเลอันดามันมากก็ลดลงไปอย่างทันตาเห็น ดังนั้นจึงอยากให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาดูแลอย่างจริงจัง เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวกลับมาเที่ยวเหมือนเดิม นอกจากนี้ยังควรมีการสร้างศูนย์ดูแลนักท่องเที่ยวในชุมชน เพื่อจะได้สร้างข้อตกลงร่วมกันในชุมชน โดยข้อตกลงนั้นจะเป็นประโยชน์กับทั้งสองฝ่าย ทั้งฝ่ายชาวบ้านและนักท่องเที่ยวเอง เช่น การกำหนดราคาการท่องเที่ยวทางน้ำให้เท่ากันหมดเพื่อป้องกันการโกงราคาที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว และส่งเสริมการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวมากขึ้น โดยเน้นที่ความปลอดภัยและควรมีการฟื้นฟูด้านสุขภาพจิตของเด็กและครอบครัวของผู้ที่ประสบภัยจาก

คลื่นยักษ์สึนามิ เนื่องจากเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำ เพื่อให้เด็กและครอบครัวของผู้ที่ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิสามารถกลับมาใช้ชีวิตได้อย่างเดิมในชุมชนของตนเอง

สำหรับหน่วยงานที่เข้ามาให้ความช่วยเหลือควรมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลและวางแผนการทำงานเพื่อไม่ให้เกิดความซ้ำซ้อน นอกจากนี้ยังควรมีกระบวนการตรวจสอบการทำงานเพื่อป้องกันการทุจริต รวมไปถึงควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน เพื่อจะได้ทราบปัญหา ข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น ซึ่งจะทำให้การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ในด้านการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนให้รับทราบทั่วถึงกัน เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงการบริการของรัฐ และสามารถขอรับความช่วยเหลือเมื่อยามเดือดร้อน ไม่ว่าจะเป็น ด้านการรักษาพยาบาล ด้านการศึกษา การพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนควรได้รับและควรส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารภายในหมู่บ้าน และเป็นการเสริมสร้างความรักความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน

แนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตผู้ประสบภัย

แนวทางการฟื้นฟูวิถีชีวิตผู้ประสบภัยจากคลื่นยักษ์สึนามิ หมู่บ้านเกาะมุกด์ ตำบลลิบง อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ภายหลังจากการเกิดเหตุการณ์คลื่นยักษ์สึนามิ ส่งผลกระทบในหลาย ๆ ด้านทั้งทางด้านกายภาพและชีวภาพ อีกทั้งยังก่อให้เกิดภาวะการสูญเสียทางด้านสังคม เศรษฐกิจ ประชากร การตั้งถิ่นฐาน การย้ายถิ่นฐาน เป็นต้น ทำให้ผู้ประสบภัยต้องมีการปรับตัวต่อการเปลี่ยนที่เกิดขึ้นจากผลกระทบดังกล่าว โดยผู้ประสบภัยได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานมูลนิธิ สมาคม องค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนการได้รับความช่วยเหลือจากต่างประเทศ ทำให้โดยแนวทางการฟื้นฟูจะเน้นไปที่การฟื้นฟูทางด้านวิถีชีวิตของผู้ประสบภัยเพื่อให้ผู้ประสบภัยไม่ว่าจะเป็นเด็ก เยาวชน ตลอดจนครอบครัวผู้ที่สูญเสียชีวิตสมาชิกในครอบครัว ให้สามารถกลับคืนสู่ชุมชนของตนเองได้อย่างปกติ โดยจะให้ชุมชนเป็นศูนย์กลางของการสร้างชุมชนแห่งการพึ่งพาและอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน ซึ่งจะเชื่อมโยงกับสภาพสิ่งแวดล้อม สังคมและวัฒนธรรม สุขภาพ จิตวิญญาณ เศรษฐกิจ สาธารณูปโภค เป็นต้น

เมื่อชุมชนเข้มแข็งและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน ความปกติสุขก็จะคืนสู่สังคมชุมชนบ้านเกาะมุกด์ และจะเป็นมุกเมื่องามประดับท้องทะเลตรังให้งดงามอยู่ตลอดไป

แนวคิดเพื่อการสร้างชุมชนแห่งการพึ่งพาและอยู่ร่วมกันอย่างยั่งยืน

